

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3427/2022. (X. 21.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Szegedi Ítéltábla Pf.III.20.373/2021/6. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozó jogi képviselője (dr. Nagy Gábor ügyvéd) útján terjesztett elő alkotmányjogi panaszt az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. § (1) bekezdése alapján, amelyben kérte a Fővárosi Törvényszék 5.P.20.137/2021/8. számú ítélete és a Szegedi Ítéltábla, mint másodfokú bíróság Pf.III.20.373/2021/6. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését. Az indítvány szerint a bírói döntések sértik az Alaptörvény IV. cikkének (4) bekezdését, XXIV. cikkének (1)–(2) bekezdését, valamint a XXVIII. cikkének (1) és (7) bekezdését.
- [2] A kártérítés ügyében hozott, az indítvánnyal támadott bírósági határozatok alapján az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügy előzménye a következőképpen foglalható össze.
- [3] 1.1. A Fővárosi Törvényszék az indítványozónak mint felperesnek, a Fővárosi Ítéltábla alperes ellen előterjesztett, 29 225 000 Ft kártérítés megfizetésére irányuló keresetét – mint alaptalant – elutasította.
- [4] Az elsőfokú bíróság által a kártérítési perben megállapított tényállás szerint az indítványozót a Fővárosi Főügyészség egyrendbeli, társtettesként nyereségvágyból, különös kegyetlenséggel, védekezésre képtelen személy sérelmére elkövetett emberölés bűntettével, valamint egyrendbeli, bűnsegédként elkövetett életveszélyt okozó testi sértés bűntettével vádolta meg, amely vád következtében az indítványozó 2011. január 24-26-ig őrizetben, majd 2011. január 26. napjától 2014. október 30. napjáig előzetes letartóztatásban volt. A Fővárosi Törvényszék 2014. október 30. napján ítéletével az indítványozót felmentette a vádak alól. A Fővárosi Ítéltábla 2015. szeptember 22. napján az elsőfokú ítéletet hatályon kívül helyezte, az elsőfokú bíróságot új eljárás folytatására utasította, és újból elrendelte az indítványozó előzetes letartóztatását 2015. szeptember 22. napjától.
- [5] A Fővárosi Törvényszék az indítványozót 2017. február 15. napján bűnösnek mondta ki társtettesként elkövetett emberölés bűntettében, és ezért 17 év fegyházbüntetésre ítélte, valamint elrendelte Magyarország területéről való kiutasítását és előzetes letartóztatásának fenntartását. A Fővárosi Ítéltábla 2018. február 16. napján hozott ítéletével az indítványozót bizonyítottság hiányában a vádak alól felmentette, így az indítványozó a megismételt eljárás során 2015. szeptember 22. napjától 2018. február 16. napjáig volt előzetes letartóztatásban.
- [6] A felmentő ítélet ellen az ügyészség fellebbezést nyújtott be a vádlott terhére, amelyet azonban utóbb visszavont, így a Fővárosi Ítéltábla ítélete 2018. május 3. napjával jogerőre emelkedett. Az indítványozó az eljárás alatt mindösszesen 2232 napot töltött előzetes letartóztatásban.
- [7] 1.2. A kártérítés iránti perben megállapított tényállás szerint sem a Fővárosi Ítéltábla felmentő ítélete, sem az annak jogerőre emelkedéséről szóló értesítés nem tartalmazott tájékoztatást a magyar állammal szemben indítható kártalanítási eljárásról. A Fővárosi Ítéltáblának a felmentő ítélet jogerőre emelkedéséről szóló értesítését az indítványozó jogi képviselője 2018. május 10-én átvette, az indítványozó azonban nem, az ő címéről az irat „nem kereste” jelzéssel érkezett vissza. Az indítványozó 2018. november 5. napján adott megbízást a büntetőeljárásban őt képviselő ügyvédnek a kártalanítási eljárás indítására, a jogi képviselő az eljárást a magyar állammal szemben 2019. január 29-én indította meg.
- [8] A kártérítési perben eljáró elsőfokú bíróság megállapítása szerint az ügyben alkalmazandó, a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: régi Be.) 583. § (5) bekezdése szerint a terheltet a kártalanítási igényének jogalapjáról, érvényesítésének határidejéről, a határidő kezdő időpontjáról és a határidő elmulasztá-

sának jogvesztő jellegéről tájékoztatni kell, amely azonban a tárgyi ügyben – a felek által sem vitatottan – nem történt meg, a régi Be. felhívott rendelkezése szerinti tájékoztatás sem a felmentő ítéletben, sem pedig a jogerőre emelkedésről szóló értesítésben nem szerepelt. A bíróság megállapítása szerint azonban a régi Be. csak a terheltet érintően írt elő tájékoztatási kötelezettséget a kártalanítási eljárásról, ezért nincs jelentősége annak, hogy az indítványozó jogi képviselője a jogerőre emelkedésről szóló értesítést mikor vette át, a per szempontjából annak van jelentősége, hogy az indítványozó mikor vette át az értesítést, a határidő ugyanis ezen időponttól számít. Az adott ügyben az indítványozó részére történő kézbesítés második megkísérlését követő 5. munkanapon, 2018. május 28-án kellett az értesítést az indítványozó részére kézbesítettnek tekinteni, ezért a régi Be. szerinti 6 hónapos határidő figyelembevételével 2018. november 28-án járt le a kártalanítási igény érvényesítésének határideje.

- [9] Megállapította ugyanakkor a bíróság azt is, hogy mivel az indítványozó az értesítést nem vette át, az „nem kereste” jelzéssel érkezett vissza, ezért közömbös ezen értesítés tartalma, irreleváns, hogy abban volt-e tájékoztatás a kártalanítás lehetőségéről, ha benne lett volna a tájékoztatás az értesítésben, az indítványozó akkor sem szerzett volna róla tudomást, így a bíróság nem látta megállapíthatónak az okozati összefüggést az alperes jogellenes magatartása és az indítványozó által állított kár között, ezért a kereset elutasításáról döntött.
- [10] Végül a bíróság megjegyezte, hogy az indítványozó nem vitatottan 2018. november 5-én, még a régi Be. szerint is határidőben megbízást adott ügyvédjének a kártalanítási eljárás megindítására, amelyre a jogi képviselőnek így még több hét állt rendelkezésére, azonban az ügyvéd tévesen értelmezve a jogszabályokat, egy éves határidővel számolt, és elkészen, 2019. január 29-én nyújtotta be a keresetlevelet a magyar állammal szemben. Az indítványozó állított kára tehát nem az alperes jogellenes magatartásának következtében állt elő, hanem abból fakadóan, hogy a még határidőben adott megbízás ellenére az indítványozó jogi képviselője határidőn túl nyújtotta be a kártalanítási eljárás megindítására irányuló keresetet.
- [11] 1.3. A Szegedi Ítéltábla mint másodfokú bíróság az alkotmányjogi panasszal támadott döntésével az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. Az indítványozói fellebbezésnek az elsőfokú bíróság és az alperes közötti aláfölérendeltségi viszonyra, valamint szakmai és személyi összefüggésre való hivatkozása kapcsán a másodfokú bíróság elsőként megállapította, hogy a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 12. § f) pontja szerinti kizárási okot a fél a tárgyalás megkezdése után a Pp. 15. § (2) bekezdése szerint csak akkor érvényesítheti, ha valószínűsíti, hogy a bejelentés alapjául szolgáló tényről csak a tárgyalás megkezdése után szerzett tudomást és a tudomásszerzést haladéktalanul bejelenti. Az indítványozó fellebbezésében a másodfokú bíróság szerint ilyen tartalmú előadást nem tett, az indítványozónak az általa megjelölt körülményekről tudomással kellett rendelkeznie már az elsőfokú eljárásban. Ezért a kizárási ok érdemi vizsgálatára nem kerülhetett sor, amelynek hiányában a Pp. 380. § b) pontja szerinti hatályon kívül helyezési ok sem állt fenn.
- [12] Megállapította a másodfokú bíróság, hogy nem kizárt kártérítési perben a kártalanítás iránti perben előterjeszthető igény elbírálása, a Kúria korábbi ügyben hozott ítéletéből azonban – az indítványozó álláspontjával szemben – nem következik, hogy önmagában a mulasztás megalapozza a kártérítési igényt, ahhoz ugyanis szükséges az okozati összefüggés is. Erre utal az „emiatt az igény érvényesítése elmarad” szövegrész, tehát nem tért el jogkérdésben a Kúria hivatkozott határozatától az elsőfokú bíróság, amikor az alperesi mulasztással való összefüggést vizsgálta.
- [13] Végül a másodfokú bíróság – az elsőfokú ítéletben foglaltakkal azonosan – arra az álláspontra helyezkedett, hogy – mivel az indítványozó 2018. november 3. napjáig nem is tartózkodott Magyarországon – a helyes tájékoztatásról sem szerezhetett volna ténylegesen tudomást, azaz az indítványozó által állított kár és az alperesi mulasztás közötti okozati összefüggés hiányzik.
- [14] 2. Az indítványozó az Abtv. 27. § (1) bekezdésére alapított alkotmányjogi panaszában és annak kiegészítésében elsőként kifejtette, hogy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vet fel a bíróságok kötelező jellegű tájékoztatásának elmulasztása, mind a tisztességes eljáráshoz való jog, mind a jogorvoslathoz való jog érvényesülése szempontjából.
- [15] Ezen túlmenően állítása szerint mindkét bíróság ítélete téves és megalapozatlan volt, ezért sértik az Alaptörvény IV. cikkének (4) bekezdését, XXIV. cikkének (1)–(2) bekezdését, valamint a XXVIII. cikkének (1) és (7) bekezdését. Álláspontja szerint ugyanis azon körülmény, hogy „nem kereste” jelzéssel érkezett vissza az értesítő küldemény, semmilyen formában nem eredményezheti az alperesi bíróság mentesülését, hiszen éppen a kézbesítési

vélelem szabályai szerint kell a küldeményt kézbesítettnek tekinteni. Ellenkező esetben ugyanis a kártalanítási per jogvesztő határideje sem indulhatott volna meg, ebből pedig véleménye szerint az következik, hogy a kézbesítés tényét nem lehet eltérően megítélni a kártalanítási- és a tárgyi ügyben folyt kártérítési per szempontjából. Ha a kártalanítási perindítási határidő megindult, úgy nyilvánvalóan a kártérítési perben is ezen szabályok alapján kell kézbesítettnek tekinteni az alperes szóban forgó értesítését, amelynek eredményeképpen az okozati összefüggés a jogellenes magatartás és a bekövetkezett kár között nyilvánvalóan fennáll.

- [16] Álláspontja szerint a Kúria a Pfv.22.074/2017/12. számú precedensértékű határozatában emellett foglalt állást, hogy a régi Be. 583. § (5) bekezdésében foglalt kötelezettség megszegése megteremti az összefüggést a jogellenes magatartás és a bekövetkezett kár között.
- [17] Az indítványozó alkotmányjogi panaszában kifogásolta továbbá azt az ítéleti megállapítást, miszerint a korábban eljáró védőnek nem okozhatott (volna) gondot néhány héten belül a Pp. alapján a keresetlevél megszerkesztése. Álláspontja szerint az eljáró bírónak e körben az ügyvédi munka bonyolultságáról nincs pontos információja, hiszen az indítványozónak a több évvel korábbi munkahelyeit kellett felkeresnie, munkáltatói igazolásokat kellett beszereznie, olyan gazdasági társaságoktól, amelyek többször székhelyet is változtattak, mindez pedig hosszú időt vett igénybe.
- [18] Végül kifogás tárgyává tette az indítványozó, hogy az elsőfokú bíróság jogkérdésben úgy tért el a Kúria Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett, precedens értékű álláspontjától, hogy annak nem adta indokát, annak ellenére, hogy a Pp. 346. § (5) bekezdése erre vonatkozóan eltérést nem engedő kötelezést tartalmaz.
- [19] 3. Az Alkotmánybíróságnak az Abtv. 56. § (1)–(3) bekezdéseiben meghatározottak alapján mindenekelőtt az alkotmányjogi panasz befogadhatóságáról szükséges döntenie, ezért az Alkotmánybíróság tanácsban eljárva elsőként azt vizsgálta, hogy az Abtv. 27. § (1) bekezdése szerinti indítvány megfelel-e az alkotmányjogi panasz előterjesztésére vonatkozó, törvényben meghatározott követelményeknek.
- [20] 3.1. Az indítványozó a Szegedi Ítéltábla ítéletét 2022. március 9-én vette át, az alkotmányjogi panaszt 2022. május 5-én – az Abtv. 30. § (1) bekezdése szerinti határidőn belül – nyújtotta be. Az indítványozó megjelölte az Alkotmánybíróság hatáskörére vonatkozó törvényi rendelkezéseket, a sérelmezett bírói döntéseket, az Alaptörvény megsérteni vélt rendelkezéseit, továbbá – az Alaptörvény IV. cikk (4) bekezdését illetően – az Alaptörvényben biztosított jog sérelmének lényegét és annak indokolását, valamint az alkotmányjogi panasz kifejezett kérelmet tartalmaz az ítéletek megsemmisítésére. Az indítványozó az alkotmányjogi panaszban támadott bírói döntés alapjául szolgáló polgári peres eljárásban felperes volt, így érintettsége megállapítható, úgyszintén az is, hogy jogorvoslati lehetőségét kimerítette. Megállapította egyidejűleg az Alkotmánybíróság azt is, hogy az Alaptörvény XXIV. cikk (1) és (2) bekezdése, valamint a XXVIII. cikk (1) és (2) bekezdése vonatkozásában az indítvány alkotmányjogilag értékelhető indokolást nem tartalmaz.
- [21] 3.2. Az Abtv. 29. §-a a befogadhatóság további feltételeként határozza meg, hogy az alkotmányjogi panasz felvesse a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételyét, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést tartalmazzon. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában is megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását.
- [22] Az indítványozói álláspont szerint egyrészt alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vet fel a tájékoztatás elmulasztásának következménye, másrészt alaptörvényellenes az a bírói jogértelmezés, amely a kártalanítási igényérvényesítéssel kapcsolatos, a régi Be. 583. § (5) bekezdése szerinti tájékoztatás elmulasztásához nem fűz jogkövetkezményt azáltal, hogy a kézbesítési vélelem intézményét különbözőképpen kezeli: amikor a magyar állam számára az „kedvező” akkor a jogvesztő határidő számítása megindul, ugyanakkor az értesítés tartalmát már irrelevánsnak tekint, mondván, teljesen mindegy mit tartalmazott a küldemény, hiszen „nem kereste” jellel érkezett vissza, így ez az indítványozó terhére esik.
- [23] 3.3. Az indítványozó által állított alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést illetően az Alkotmánybíróság emlékeztet arra, hogy az Alkotmánybíróság előtt hasonló tényállás mellett, több – ugyanazén alkotmányossági kérdést felvető – ügy volt és van jelenleg is folyamatban, melyek közül elsőként a 7/2022. (IV. 26.) AB határozatban született döntés az alkotmányjogi panasz elutasításáról.

- [24] E főhatározatában az Alkotmánybíróság megállapította, hogy *i)* a régi Be. 583. § (5) bekezdésében foglalt tájékoztatási szabály az Alaptörvény IV. cikkének (4) bekezdése által biztosított jog érvényesítése garanciájának minősül; *ii)* a tájékoztatási kötelezettség elmulasztásának nincs semmilyen jogkövetkezménye, azonban a régi Be. 583. § (5) bekezdésében írt szabályt nem az eljáró bíróságok kártalanítási igényt elutasító döntései üresítették ki, hanem ez a jogszabályi hiányosság; végül *iii)* az eljáró bíróságok számára az alkalmazandó norma kógenciájára figyelemmel nem állt rendelkezésre bármilyen mozgásteret biztosító értelmezési tartomány, az eljáró bíróságok nem választhattak olyan értelmezést, amely az alaptörvényi garanciát a jogszabály szövegének ellenére érvényre juttathatta volna {7/2022. (IV. 26.) AB határozat, Indokolás [40]–[43]}.
- [25] 3.4. Az Alkotmánybíróság megállapítása szerint az indítványozó ügyében eljáró bíróságok lényegét illetően azonos érvelés mentén, döntésüket részletesen indokolva jutottak arra a következtetésre, hogy – a jogszabálysértés ellenére – miért nem az alperes bíróság mulasztása fosztotta meg az indítványozót a kártalanítási igény érvényesítésének lehetőségétől. E ténybeli és törvényességi kérdésekben az Alkotmánybíróság – következetes gyakorlata szerint – jelen ügyben sem bírálhatja felül a kártérítési perben eljáró bíróságokat.
- [26] Ahogyan az Alkotmánybíróság már több ügyben kimondta, a bírói döntés elleni alkotmányjogi panasz nem tekinthető a bírósági szervezeten belül jogorvoslattal (már) nem támadható bírói határozatok által okozott valamennyi – vélt vagy valós – jogsérelem orvoslása eszközének, ellenkező esetben az Alkotmánybíróság burkoltan negyedfokú bírósággá válna. A jogszabályokat a bíróságok értelmezik, az Alkotmánybíróság csak az értelmezési tartomány alkotmányos kereteit jelölheti ki. Ez a jogkör azonban nem teremthet alapot arra, hogy minden olyan esetben beavatkozzon a bíróságok tevékenységébe, amikor olyan (állítólagos) jogszabálysértő jogalkalmazásra került sor, mely egyéb eszközzel már nem orvosolható {lásd például: 3145/2015. (VII. 24.) AB határozat, Indokolás [55]}.
- [27] Bár fentiek okán az Alkotmánybíróság nem vizsgálhatta, és nyilvánvalóan nem mérlegelhetette felül az ügyben eljáró bíróságoknak a kártérítéssel – így egyebek mellett a jogi képviselő tevékenységével – kapcsolatos álláspontját, az alkotmányjogi panasszal támadott ítéletek indokolásával összefüggésben azonban szükségesnek látja, hogy rámutasson a következőkre.
- [28] A Fővárosi Ítéletábra figyelmen kívül hagyta a régi Be. 583. §-ának (5) bekezdésében – és nem utolsó sorban a régi Be VI. fejezetének, a bírósági eljárás cselekményeire vonatkozó (általános) rendelkezéseiben – megállapított kötelezettségét. Ezt a mulasztást aposztrofálta – a Szegedi Ítéletábra által helybenhagyottan – „közömbös-ként” és „irrelevánsként” a kártérítési keresetet elutasító elsőfokú bíróság, amely minősítés a jogkereső közönség számára akár azt az üzenetet is hordozhatja, hogy általánosságban is következmények nélküli a bíróságok hasonló eljárása.
- [29] Az eljárásjog azonban nemcsak a felektől várja el a rendeltetésszerű, jóhiszemű joggyakorlást, hanem a bíróságokkal szemben is követelmény a hatályos jog ismerete és alkalmazása, melynek figyelmen kívül hagyása adott esetben megalapozhatja az alaptörvény-ellenesség megállapítását.
- [30] Az alkotmányjogi panaszban állított, a kúriai gyakorlattól való eltérésre hivatkozás kapcsán az Alkotmánybíróság azt állapította meg, hogy az Alaptörvény 25. cikkének (3) bekezdése a bíróságok jogalkalmazása egységének biztosítását a Kúria hatáskörébe utalja.
- [31] 4. Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság megállapítása szerint sem a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételye, sem – a főhatározatban már megítélttől eltérő – alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés nem merült fel, így az alkotmányjogi panasz nem felelt meg, részben az Abtv. 52. § (1b) bekezdés e) pontjában, részben az Abtv. 29. §-ában meghatározott feltételnek, ezért az indítványt az Abtv. 56. § (1)–(3) bekezdései, valamint az Ügyrend 30. § (2) bekezdésének a) és h) pontja alapján visszautasította.

Budapest, 2022. október 4.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Imre
előadó alkotmánybíró helyett

Dr. Juhász Miklós s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1238/2022.

• • •